

Euroopa Liidu
Nõukogu

Brüssel, 12. juuni 2017
(OR. en)

9303/17

ECOFIN 406
UEM 155
SOC 386
EMPL 300
COMPET 403
ENV 502
EDUC 230
RECH 186
ENER 225
JAI 485

MÄRKUS

Saatja:	Nõukogu peasekretariaat
Saaja:	Alaliste esindajate komitee / nõukogu
Komisjoni dok nr:	ST 9247/17 ECOFIN 377 UEM 126 SOC 355 EMPL 270 COMPET 372 ENV 472 EDUC 200 RECH 156 ENER 196 JAI 447 - COM(2017) 514 final
Teema:	Soovitus: NÕUKOGU SOOVITUS, milles käsitletakse Leedu 2017. aasta riiklikku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus Leedu 2017. aasta stabiilsusprogrammi kohta

Delegatsioonidele edastatakse eespool nimetatud nõukogu soovitus eelnõu, mis põhineb komisjoni ettepanekul COM(2017) 514 final ning mida on muudetud ja milles on kokku lepitud nõukogu erinevates komiteedes.

NÕUKOGU SOOVITUS,

...

**milles käsitletakse Leedu 2017. aasta riiklikku reformikava
ja esitatakse nõukogu arvamus Leedu 2017. aasta stabiilsusprogrammi kohta**

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 121 lõiget 2 ja artikli 148 lõiget 4,

võttes arvesse nõukogu 7. juuli 1997. aasta määrust (EÜ) nr 1466/97 eelarveseisundi järelevalve ning majanduspoliitika järelevalve ja kooskõlastamise tõhustamise kohta,¹ eriti selle artikli 5 lõiget 2,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni soovitusi,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi resolutsioone,

võttes arvesse Euroopa Ülemkogu järeldusi,

võttes arvesse tööhõivekomitee arvamust,

võttes arvesse majandus- ja rahanduskomitee arvamust,

võttes arvesse sotsiaalkaitsekomitee arvamust,

võttes arvesse majanduspoliitika komitee arvamust

¹ EÜT L 209, 2.8.1997, lk 1.

ning arvestades järgmist:

- (1) Komisjon võttis 16. novembril 2016 vastu iga-aastase majanduskasvu analüüsi, mis tähistab majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta (2017) algust. Euroopa Ülemkogu kiitis 9.–10. märtsil 2017 heaks iga-aastases majanduskasvu analüüsis esitatud prioriteedid. 16. novembril 2016 võttis komisjon Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1176/2011² alusel vastu häiremehhanismi aruande, milles Leedut ei nimetatud ühe liikmesriigina, kelle olukorda tuleb põhjalikult analüüsida. Samal kuupäeval võttis komisjon vastu ka soovitusel euroala majanduspoliitikat käsitleva nõukogu soovitusel kohta, mille Euroopa Ülemkogu kiitis heaks 9.–10. märtsil 2017. 21. märtsil 2017 võttis nõukogu vastu soovitusel euroala majanduspoliitika kohta („euroala soovitus“)³.
- (2) Kuna Leedu rahaühik on euro ning majandus- ja rahaliidu riigid on üksteisega tihedalt seotud, peaks Leedu tagama allpool esitatud soovitusel 2 kajastuva euroala soovitusel täieliku ja õigeaegse täitmise.
- (3) 2017. aasta aruanne Leedu kohta avaldati 22. veebruaril 2017. Selles hinnati Leedu edusamme nõukogu poolt 12. juulil 2016 vastu võetud riigipõhiste soovitusel täitmisel, varasematel aastatel vastu võetud riigipõhiste soovitusel järelmeetmete võtmisel ja strateegia „Euroopa 2020“ riiklike eesmärkide suunas liikumisel.
- (4) Leedu esitas oma 2017. aasta riikliku reformiprogrammi 27. aprillil 2017 ja oma 2017. aasta stabiilsusprogrammi 28. aprillil 2017. Selleks et võtta arvesse kõnealuste dokumentide omavahelisi seoseid, hinnati neid ühel ja samal ajal.

² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. novembri 2011. aasta määrus (EL) nr 1176/2011 makromajandusliku tasakaalustamatuse ennetamise ja korrigeerimise kohta (ELT L 306, 23.11.2011, lk 25).

³ ELT C 92, 24.3.2017, lk 1.

- (5) Asjaomaseid riigipõhiseid soovitusi võeti arvesse Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide 2014.–2020. aasta programmide koostamisel. Nagu on nähtud ette Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1303/2013⁴ artikliga 23, võib komisjon juhul, kui on vaja toetada asjaomaste nõukogu soovitude rakendamist, nõuda, et liikmesriik vaataks läbi oma partnerluslepingu ja asjaomased programmid ning teeks nende muutmise ettepanekud. Suunistes kuidas rakendada meetmeid Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide tõhususe sidumiseks usaldusväärse majandusjuhtimisega, esitas komisjon täiendavad üksikasjad selle kohta, kuidas ta kõnealust sätet kavatseb kasutada.
- (6) Leedu suhtes kohaldatakse praegu stabiilsuse ja kasvu pakti ennetuslikku osa. Oma 2017. aasta stabiilsusprogrammis kavandab valitsus parandada nominaalset eelarvepositsiooni ning saavutada 2020. aastaks 2017. aasta puudujäägi (0,4 % SKPst) asemel ülejäägi 1.3 % SKPst. Keskpika perioodi eelarve-eesmärk, milleks on struktuurne eelarvepuudujääk 1 % SKPst, kavatsetakse kogu programmiperioodi kestel täita varuga. Lubatud kohandamiskava sisaldab 2016. aastal alanud süsteemset pensionireformi. 2017. aastaks nähakse kavas ette täiendavad suured struktuurireformid tööturul ja pensionide vallas. 2017. aasta stabiilsusprogrammi kohaselt peaks valitsemissektori võla suhe SKPse langema 2020. aastaks 40,2 %-lt (2016) 33,8 %-le SKPst. Eelarveprognooside aluseks olev makromajanduslik stsenaarium on usutav. Ent meetmeid, mida on vaja kavandatud eelarveülejäägi eesmärkide saavutamiseks alates 2018. aastast, ei ole piisavalt täpselt kirjeldatud.

⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. detsembri 2013. aasta määrus (EL) nr 1303/2013, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi, Euroopa Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondi ning Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta, nähakse ette üldsätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi ja Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1083/2006 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 320).

- (7) Oma 2017. aasta stabiilsusprogrammis taotles Leedu ennetuslikus osas ette nähtud võimalust kasutada ajutist kõrvalekallet mahus 0,5 % SKPst, järgides „Ühiselt kokku lepitud seisukohta, mis käsitleb stabiilsuse ja kasvu pakti kehtivate nõuete paindlikumat kasutamist,“ mille majandus- ja rahandusküsimuste nõukogu (ECOFIN) kiitis heaks veebruaris 2016, pidades silmas riigi rahanduse pikaajalisele jätkusuutlikkusele positiivset mõju avaldavate oluliste struktuurireformide kavandatavat rakendamist. Eelkõige kavatsetakse suurendada pensionisüsteemi jätkusuutlikkust, tugevdades indekseerimist ja suurendades järk-järgult pensioniõiguslikku staaži. Paraku seiskusid reformid etapis, milles püüti luua automaatset seost pensioniea ja oodatava eluea vahel. Lisaks on reformide eesmärk ajakohastada töösuhteid: kavas on juurutada uued töölepingute liigid, lühemad etteteatamistähtajad, väiksemad töölepingu ülesütlemise hüvitised ja paindlikum tööaeg. Reformidega püütakse samuti suurendada töötus- ja sotsiaalkindlustushüvitiste katvust ja piisavust, laiendada aktiivse tööturupoliitika kohaldamisala ning vähendada ebaseaduslike ja kindlustamata töösuhete osakaalu. Ametiasutuste hinnangul on reformid avaldamas positiivset mõju riigi rahanduse pikaajalisele jätkusuutlikkusele, sest nende abil hoitakse pikemas perspektiivis pensionikulusid aastas keskmiselt kokku kuni 3,8 % ulatuses SKPst ja tööturureform võib aidata suurendada tööga hõivatute osakaalu aastas keskmiselt kuni 10 % – need eeldused tunduvat olevat üldiselt usutavad. Õigeaegse ja täieliku rakendamise korral avaldavad reformid seega positiivset mõju riigi rahanduse jätkusuutlikkusele. Selle põhjal võib praegu hinnata, et Leedu kvalifitseerub 2017. aastal kasutama ajutise kõrvalekaldumise võimalust, tingimusel et ta rakendab piisavalt kokkulepitud reforme, mille rakendamist jälgitakse Euroopa poolaasta raames. Võttes siiski arvesse vajadust pidada endiselt kinni minimaalsest sihttasemest (s.o struktuurne eelarvepuudujääk 1,5 % SKPst) ning arvestades varem süsteemse pensionireformi klausli alusel lubatud kõrvalekallet (0,1 % SKPst), võib praegu hinnata, et Leedu kvalifitseerub 2017. aastal kasutama täiendavat ajutise kõrvalekaldumise võimalust 0,4 % SKPst – see on veidi vähem kui taotletud kõrvalekalle 0,5 % SKPst.

- (8) 12. juulil 2016 soovitas nõukogu Leedul piirata 2017. aastal oma keskpika perioodi eelarve-eesmärgist kõrvalekaldumist süsteemse pensionireformiga seotud lubatud kõrvalekaldega.⁵ Võttes arvesse 2016. aastal seoses pensionireformiga lubatud kõrvalekaldeid ja 2017. aastaks seoses struktuurireformide rakendamisega lubatud ajutist kõrvalekallet, võiks lubada struktuursel eelarvepositsioonil 2017. aastal halveneda 1,3 % SKPst. Komisjoni 2017. aasta kevadprognoosist lähtuvalt eeldatakse, et Leedu täidab 2017. aastal selle nõude. 2018. aastal peaks Leedu saavutama oma keskpika perioodi eelarve-eesmärgi, võttes arvesse talle lubatud kõrvalekaldeid, mis on seotud 2016. aastal süsteemse pensionireformi rakendamisega ja 2017. aastal struktuurireformiga, sest ajutisi kõrvalekaldeid võimaldatakse kolmeks aastaks. See tugineb komisjoni 2017. aasta kevadprognoosis aluseks võetud eeldusele, et valitsemissektori esmaste netokulude⁶ nominaalne kasvumäär on 2018. aastal maksimaalselt 6,4 %, mis vastab struktuurse eelarvepositsiooni halvenemisele -0,6 % SKPst. Kui poliitikat ei muudeta, siis Leedu eeldatavasti täidab selle nõude 2018. aastal. Üldiselt on nõukogu prognooside põhjal seisukohal, et Leedu täidab 2017. ja 2018. aastal stabiilsuse ja kasvu pakti nõuded.
- (9) Tänu maksustamisele mittekuuluva miinimumpalga viimasele suurendamisele on madalapalgaliste maksukoormat möödunud aastatel tublisti vähendatud ja see on jõudnud liidu keskmise taseme lähiste. Samal ajal on hoitud tagasi kompenseerivat maksutõusu. Seetõttu püsib maksutulu osakaal SKPs liidu väikseimate hulgas ja see piirab Leedu suutlikkust tegeleda oma sotsiaalprobleemidega. Maksutulu madal tase tuleneb varimajanduse võrdlemisi suurest osakaalust ning keskkonna- ja kapitalimaksudest saadava tulu vähesusest.

⁵ Leedul on 2017. ja 2018. aastal lubatud keskpika perioodi eelarve-eesmärgist kõrvale kalduda talle 2016. aastal süsteemse pensionireformi klausli alusel lubatud kõrvalekalde võrra, sest ajutised kõrvalekalded võivad kesta kolm aastat.

⁶ Valitsemissektori netokulud saadakse, kui valitsemissektori kogukuludest arvatakse maha intressikulud, liidu programmidele tehtavad kulutused, mis korvatakse täielikult liidu fondide tuludest, ja kaalutlusõigusevälised muudatused töötuskindlustushüvitise kuludes. Valitsemissektori rahastatud kapitali kogumahutused põhivarasse on jaotatud 4 aasta peale. Kaalutlusõigusel põhinevad tulumeetmed või õigusaktide kohane tulude suurendamine arvatakse sisse. Ühekordsed tulu- ja kulumeetmed arvatakse välja.

- (10) Ehkki Leedu on viimastel aastatel teinud edusamme käibemaksu kogumise parandamisel, kuulub ta käibemaksu alalaekumise poolest liidu esimeste hulka. Kehva maksulaekumise probleemi täiendab puudulik palgaaruandlus. Maksukuulekuse suurendamine aitaks suurendada eelarvetulu ning parandada maksusüsteemi õiglust ja majandustulemusi.
- (11) Vanadussõltuvusmäära tõus eeldatavasti jätkub ja kehtivate pensionieeskirjade alusel prognoositakse, et 2030ndate lõpuks suureneb pensionidele tehtavate kulutuste osakaal SKPst umbes 50 %. Pensionihüvitiste sidumine oodatava elueaga on äärmiselt oluline piiramaks koormat, mida pensionikulutused riigi rahandusele tekitavad.
- (12) Leedu on lükanud uue tööseadustiku ja muude uut sotsiaalset mudelit käsitlevate õigusaktide jõustamise edasi. See võimaldab tal tagada sobiva tasakaalu töösuhete paindlikkuse ja turvalisuse vahel. Leedu peamised probleemid on endiselt vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste suur osakaal ja sissetulekute suurenev ebavõrdsus. Kõige rikkama ja kõige vaesema 20 % hulka kuuluvate leibkondade sissetulekute suhe kasvas 2012. aasta 5,3-lt 2015. aastaks 7,5-le ja on nüüd suuruselt teine kogu liidus. See kahjustab majanduskasvu, makromajanduslikku stabiilsust ja kaasava ühiskonna arengut. Praegu sotsiaalne turvavõrk seda probleemi sisuliselt ei lahenda, sest kulutused sotsiaalkaitsele on väikesed. Lisaks muule on erinevus sissetuleku ebavõrdsuses enne ja pärast maksude ja sotsiaalsiirete mahaarvamist üks väiksemaid liidus. Valitsus on siiski võtnud vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastase võitluse oma südameasjaks. Uut sotsiaalset mudelit käsitlevates õigusaktides on ette nähtud suurendada töötushüvitiste katvust ja piisavust ning arutluse all on ka sotsiaalabi piisavuse parandamine. Need olulised otsused tuleb veel vastu võtta ja rakendada. Eakate vaesuse vähendamiseks lisas Leedu 2016. aastal oma pensionialastesse õigusaktidesse indekseerimismehhanismi, mida saab kasutada pensionide piisavuse probleemi leevendamiseks.

- (13) On oluline, et Leedu lahendaks oskustega seotud probleemid ja püüaks leevendada tööealise elanikkonna vähenemise negatiivset mõju. Ebapiisavate põhioskustega õpilaste osakaal on endiselt suur. Ehkki kolmanda taseme hariduse omandanuid on palju, vähendavad kõrghariduse kvaliteeti kehvad kvaliteedistandardid ja rahalised stiimulid, mis soodustavad pigem kvantiteeti ja ebatõhusust kui tulemusi. Jõupingutusi tuleks teha õpetamise kvaliteedi tagamiseks kõikides haridusastmetes (sealhulgas karjäärivõimaluste ja töötingimuste reformimise kaudu). See on äärmiselt oluline selleks, et võidelda kehvade haridustulemuste ja haridusalaste puudujääkidega ning tagada kvaliteetne kõrgharidus (selleks tuleks muu hulgas juurutada tulemuspõhine rahastamine ja konsolideerida kõrgharidusasutused).
- Tööturureformide tulemuslikkust ja paremate oskustega tööjõu väljakujunemist pärsib Leedus endiselt täiskasvanuõppes osalemise madal tase. Leedu on keskendanud oma jõupingutused üldsusele ulatuslikumate ja asjakohasemate õppimisvõimaluste pakkumisele, aga sellel puuduvad seni käegakatsutavad tulemused. Täiskasvanuõppes osalemise kõrgema ja püsivama taseme saavutamiseks peab Leedu samuti õhutama inimesi õppima ja motiveerima tööandjaid oma töötajatele õppimisvõimalusi pakkuma.
- (14) Madala ja keskmise kvalifikatsiooniga töötajate seas püsib tööpuudus endiselt tasemel, mis on ELi keskmisest kõrgem. Puudega inimeste seas on vaesuse määr suur, osaliselt seetõttu, et neid ei ole piisavalt tööturuga lõimitud. Leedus ei mängi aktiivse tööturupoliitika meetmed nende inimeste jaoks, kes soovivad uuesti tööturule siseneda, praegu kuigi suurt rolli. Leedul on märkimisväärsed võimalused muuta oma tööturg kaasavamaks, pakkudes sealhulgas rohkem toetusmeetmeid puudega inimestele. Nende hulgas võiks näiteks olla toetatud töökohtade pakkumise suurendamine, kutsealase rehabiliteerimise programmi laiendamine ja rehabiliteerimise eelarve kättesaadavuse parandamine. Hiljuti vastuvõetud tööhõiveseadusel on potentsiaal parandada aktiivse tööturupoliitika meetmete pakkumist.
- (15) Leedu on teinud viimastel aastatel edusamme sotsiaaldialoogi parandamisel. Sotsiaalpartnereid kaasatakse aktiivselt uue tööseadustiku ja uue sotsiaalse mudeli alastesse aruteludesse ning valitsus on vastu võtnud sotsiaaldialoogi tugevdamise tegevuskava. Kava eesmärk on suurendada sotsiaalpartnerite suutlikkust, edendada kollektiivlääbirääkimisi ja parandada sotsiaaldialoogi kõikidel tasanditel.

- (16) Leedus on tervisenäitajatel endiselt tugev negatiivne mõju potentsiaalselt olemasoleva tööjõu suurusele ja tööviljakusele. Ehkki patsiente püütakse suunata kulutõhusamate tervishoiuteenuste juurde, pärsvad tervishoiusüsteemi tulemuslikkust endiselt liigne panustamine haiglaravile ning ennetustegevuse ja tervishoiu kesine rahastamine. Patsientide omast taskust makstavad summad on väga suured, eriti ravimeid ostes.
- (17) Negatiivne demograafiline areng tähendab, et majanduskasv sõltub üha enam tööviljakusest. Ajavahemikul 2000–2015 oli Leedul üks kõrgemaid tööviljakuse kasvumäärasid ELi liikmesriikide hulgas, aga viimasel ajal on see kasv aeglustunud. Leedu avaliku sektori investeeringuid pärsvad puudulik planeerimine ja kehv seostatus riigi strateegiliste eesmärkidega. Avaliku sektori teadus- ja arendustegevuse intensiivsus kasvas ja saavutas 2015. aastal väärtuse, mis oli veidi üle liidu keskmise, ent ettevõtete teadus- ja arendustegevuse intensiivsus püsib endiselt alla keskmise. 2016. aastal vastuvõetud dokumendiga „Leedu teadus- ja innovatsioonipoliitika reformimise juhised“ püütakse lahendada teadusuuringute ja innovatsiooni valdkonnas püsivaid probleeme. Selleks kutsutakse üles reformima eri asutuste teadus- ja arendustegevuse rahastamist; konsolideerima uurimis- ja kõrgharidusasutusi ning teadus- ja tehnoloogiaparkes; ning paranda poliitika koordineerimist, seiret ja hindamist. Leedu on teinud teatavaid edusamme alternatiivsete rahastamisviiside toetamisel. Ta on aidanud asutada mitu riskikapitali- ja seemnekapitalifondi. Parlament võttis hiljuti vastu ka ühisrahastamise seaduse.
- (18) Kohtusse antud altkäemaksujuhtumite arv on viimastel aastatel tõusnud ja see näitab, et Leedu on tugevdanud oma korruptsioonivastaseid jõupingutusi. Paraku ei leia kõrgetasemelise ja pisikorruptsiooni vastased sätted mõnes olulises valdkonnas, nagu tervishoid ja riigihanked, alati veel tegelikku rakendamist. Tervishoiusektoris on mitteametlike tasude maksmine arstidele levinud tava. Riigihangete korraldamine, eriti kohalike omavalitsuste tasandil, ei toimu piisavalt läbipaistvalt. Lisaks sellele ei pakuta rikkumistest teatajatele piisavalt kaitset, mistõttu ei julge inimesed sageli avalikus ja erasektoris toimepandavatest võimalikest rikkumistest märku anda. Valitsus on seadnud oma korruptsioonivastases programmis esikohale korruptsioonivastase võitluse tervishoiusektoris. Lisaks on valitsus kohustanud hankijaid avaldama veebis teavet algatatud hangete, edukate pakkujate ja sõlmitud lepingute kohta, et vähendada vähemahukate hangete puhul korruptsiooniriski ja huvide konflikte. Nende meetmete rakendamist tuleb pidevalt jälgida.

- (19) Komisjon on Euroopa poolaasta (2017) raames Leedu majanduspoliitikat põhjalikult analüüsinud ja avaldanud selle tulemused 2017. aasta riigiaruandes. Ta on hinnanud ka 2017. aasta stabiilsusprogrammi ja 2017. aasta riikliku reformikava ning varasematel aastatel Leedule esitatud soovitude järelmeetmeid. Arvesse ei ole võetud mitte üksnes nende asjakohasust Leedu eelarve- ja sotsiaalmajanduspoliitika jätkusuutlikkuse seisukohast, vaid ka vastavust liidu õigusnormidele ja suunistele, pidades silmas vajadust anda riigi tulevastesse otsustesse liidu tasandi panus ja tugevdada nii liidu üldist majandusjuhtimist.
- (20) Võttes arvesse kõnealust hindamist, on nõukogu 2017. aasta stabiilsusprogrammiga tutvunud ja tema arvamus⁷ selle kohta kajastub eelkõige allpool esitatud soovitusel 1,

SOOVITAB Leedul võtta ajavahemikus 2017–2018 järgmisi meetmeid.

1. Rakendada oma eelarvepoliitikat kooskõlas stabiilsuse ja kasvu pakti ennetava osa nõuetega, mis tähendab keskpika perioodi eelarve-eesmärgi saavutamist 2018. aastal, võttes arvesse lubatud ajutisi kõrvalekaldeid, mis on seotud süsteemse pensionireformi rakendamise ja struktuurireformidega. Parandada maksukuulekust ja laiendada maksubaasi majanduskasvu vähem pärssivatele allikatele. Võtta meetmeid, et lahendada keskpikas perspektiivis pensionidest tingitud rahanduse jätkusuutlikkuse probleem.
2. Tegeleda oskuste mittevastavuse probleemiga, võttes tulemuslikke aktiivse tööturupoliitika meetmeid ja soodustades täiskasvanuõpet, ning parandada haridustulemusi, väärtustades kvaliteeti õpetamises ja kõrghariduses. Parandada tervishoiusüsteemi toimimist, tugevdades ambulatoorset ravi, haiguste ennetamist ja meditsiiniteenuste taskukohasust. Parandada sotsiaalse turvavõrgu piisavust.

⁷ Vastavalt määruse (EÜ) nr 1466/97 artikli 5 lõikele 2.

3. Võtta meetmeid tootlikkuse suurendamiseks, suurendades avaliku sektori investeeringute tõhusust ja tugevdades nende seotust riigi strateegiliste eesmärkidega.

Brüssel,

Nõukogu nimel
eesistuja
